

ЛИЧНОСТЕН ПРОФИЛ
И АВТЕНТИЧНОСТ (КРОСКУЛТУРАЛНО
ИЗСЛЕДВАНЕ НА МЕНИДЖЪРИ
В СЪВРЕМЕННИ БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ

Велислава Чавдарова*
Иван Паличев**

PERSONALITY PROFILE AND AUTHENTICITY
(A CROSS-CULTURAL STUDY OF MANAGERS
IN CONTEMPORARY BUSINESS ORGANIZATIONS)

DOI: 10.54664/YOQS9052

Velislava Chavdarova
Ivan Palichev

Abstract: The report presents the results of a cross-cultural study of the authenticity and personality profile of 128 Bulgarian, Russian and Italian employees from different levels of the organizational management structure of companies with more than 50 employees. By analogy with the concept of K. Rogers, authenticity is used as a dynamic dispositional structure that includes the components “an authentic way of life,” “acceptance of outside influence,” and “self-alienation.” The five-factor personality model of McCrae and Costa, including extraversion, agreeableness, conscientiousness, neuroticism and openness to experience, is used to determine the personality profile. Of particular interest are the comparative manifestation of these factors in different national groups and the extent to which the individual succeeds in covering some of his/her important needs, such as competence, connectedness (with oneself and others), and autonomy.

Keywords: personality profile; authenticity; cross-cultural study; five-factor personality model.

* **Велислава Чавдарова** – проф. д-р, преподавател в катедра „Психология“, Философски факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

** **Иван Паличев** – доктор, IC&Partners Sofia Ltd.

Ако в досегашната практика за изучаване на човешкото организационно поведение по-голямо значение се е отдавало на икономическото, днес с помощта на психологията трябва да се опитаме да отдадем дължимото на човешкото. Днес все повече се налага решаване на творчески, а не рутинни задачи по отношение на дейността, затова мотивационните въздействия трябва да отчитат тези специфики, прилагайки индивидуални подходи, базирайки се на съответния личностен профил. В статията са представени резултати от проведено кроскултурално изследване, чието цел е да се идентифицират общите тенденции и спецификите на професионалния профил, трудовата мотивация и удовлетвореността от труда и на тази база да се формулират препоръки за оптимизиране на организационното поведение на служители в България, Русия и Италия. Особен интерес представлява взаимодействието на всички тези фактори и променливи при проявлението им в кроскултурна среда, в този случай при български, руски и италиански респонденти, граждани на съответните държави България, Русия и Италия, живеещи и работещи там. Държавите не са избрани случайно – България като страна в преход (завършен според някои и продължаващ според други) от тоталитарен режим с планова икономика към демократична уредба с пазарна икономика, Русия със собствено специфично развитие, но близка културологично до България, както и Италия, една от най-старите демократични европейски държави, със сериозен дял в европейската и световна икономика.

Сегашната икономическа ситуация в Италия може да се определи като опит за баланс между възстановяване и рецесия.

Икономическата ситуация в Русия е малко по-различна. Въпреки че и там икономическия ръст е в рамките на 1% за второто тримесечие на тази година, страната е един от редките примери как икономически санкции могат да доведат до вътрешен растеж.

Изследователският интерес е концентриран в сравняване на получените данни от респонденти от три национални групи – българи, руснаци и италианци.

За изпълнение на поставените по-горе цел и задачи, през последните месеци на 2022 г. и в началото на 2023 г. се проведе изследване, в което взеха участие 128 лица от три националности:

- Българска – 74 лица
- Руска – 36 лица
- Италианска – 18 лица.

Изследователите си поставят за цел изследваните лица да бъдат служители от различни нива на организационната структура на управление на компании с повече от 50 човека персонал. Всичко това за да може получените данни да бъдат коректно сравнени в различните национални групи. След множество трудности и откази от различни организации и в трите държави (най-вече в Италия), тази цел беше постигната.

Оригиналният език, който е ползван за всеки един инструмент, е българският. За да може да бъде проведено изследването в другите две държави, всеки един инструмент беше преведен на руски и италиански език с минимални (най-вече от лингвистична гледна точка) езикови промени. По този начин беше осигурена коректна сравнимост на данните, получени от отделните национални групи.

Акцент в теоретико-емпиричния анализ е поставен върху категорията *автентичност*.

Автентичността е умението всеки да е творец на собствения си живот със стремеж за удовлетворяване на собствените си нужди, но заедно с това да „съжителства“ хармонично с другите, отчитайки също и техните потребности. Според Карл Роджърс: „За личността е от значение умението да живее хармоничен живот, в който има цел и смисъл и е обладан от автентичност всеки миг.“ (Георгиева, 2012). Ето защо автентичността е един от важните фактори за благополучието на личността. Да познаваш себе си и да действаш в съответствие с това се е разглеждало като морален императив дълго време в човешката история. Един от основните надписи от антично време на храма на Аполон в Делфи (Гърция) е „Опознай себе си!“ – все още мотото на съвременна-

та психология. В хуманистичното и екзистенциално направление индивидуалните различия в автентичността се смятат за критично важни за оценката за благосъстояние и липса на патология. Изследването на автентичността обаче често е пренебрегвано в емпиричната психология. Според Селигман, „повечето хора са съгласни, че почтенността, автентичността и честността са основни човешки силни черти, но психологическата база данни е бедна. (Селигман, 2017). В развитието на научните изследвания през последните години се оформя едно разбиране за автентичността като тристранна конструкция, включваща съгласуваност между три нива – персонален първичен опит, неговото символно осъзнаване и накрая външното поведение и комуникация с другите. (Wood, 2008).

В началото е разбирането за актуалното състояние на личността, включително реалното физиологично състояние, емоции и когнитивно осъзнаване. Според В.Христова „През своя живот човек има много възможности както за избор, така и за усвояването на нови социални роли“ (Христова, В.2022:201). Първият аспект на автентичността включва неизбежното несъответствие между когницията и реалното преживяване. Перфектната съвместимост между тези аспекти на опита никога не е възможна и степента, в която човекът изпитва самоотчуждение между осъзнатото (желаното) и реалното е предиктор за липса или наличие дори на психопатология. Субективният опит да не познаваш себе си или да се чувстваш извън допира с истинското Аз, е показателен за този аспект.

Вторият аспект включва съпадението между преживяното като съзнателно възприемано и поведението. Автентичният живот включва поведение и изразяване на емоции по такъв начин, която да е съобразен с осъзнаването на физиологичните състояния, емоциите, вярванията, натрупаните познания. Казано по друг начин, автентичното живеене означава да сте верни на себе си и в повечето ситуации да живеете в съответствие със своите ценности, разбирания и вярвания.

Третият аспект на автентичността включва степента, в която човек приема влиянието на другите хора и вярата, че трябва да отговаря на очакванията на другите. Още Аристотел е казал, че „Човекът е социално животно“ и отчуждението и автентичният живот са засегнати едновременно от социалната среда. Въвеждането на възгледите на другите и приемането на външно влияние засяга и двете. (Wood, 2008).

Взимайки някои от постулатите на теорията на Роджърс, използваната скала за автентичност в настоящото изследване представлява динамична диспозиционна структура, която включва следните три компонента:

- Автентичен начин на живот;
- Приемане на външно влияние;
- Себеотчуждение

При този модел автентичността представлява съгласуваност между вътрешните преживявания на личността, нейните когнитивни презентации за тях и външните прояви като поведение и отношения с околните. (Димитров, Матеева, 2014).

Автентичния начин на живот е степента, в която поведението е в съответствие с вътрешните преживявания на Аз-а.

Приемането на външно влияние е степента, в която междуличностните отношения влияят и променят преживяванията, преценките и поведението на Аз-а.

И последният компонент, себеотчуждението, дава информация доколко индивидът при своето поведение и общуване с другите е загубил връзка със себе си, с потребностите и емоциите на своето реално Аз.

При планирането и провеждането на приложното изследване е търсена връзка между автентичността, личностния профил на респондентите, тяхната мотивация и ценностната им идентичност в кроскултурален аспект.

Освен въпросник за диагностика на автентичността, методиката на изследването включва и *петфакторният личностен въпросник, който е* с цел разкриване на едни от най-важните характеристики на темперамента и характера на личността. Според авторите Макрей и Коста изследваните от тях пет фактора - нев-

ротизъм, екстраверсия, откритост към нов опит, сътрудничество и добросъвестност (съзнателност), дават достатъчно обективно описание на психологическия портрет и модела на личността. Отчитайки кроскултурния характер на проучването, особен интерес представляват следните характеристики и тяхното проявление при различните национални групи:

- Екстраверсия – интроверсия;
- Привързаност – изолация;
- Самоконтрол – импулсивност;
- Емоционална стабилност – емоционална лабилност и
- Експесивност – практичност.

Търси се връзката между личностните черти и автентичността, ценностите /изследвани с теста на Рокич/, мотивацията и удовлетвореността от труда. Заедно с това, дали и доколко личността успява да реализира едни от важните си потребности – за компетентност, за свързаност (със себе си и с другите) и за автономност.

След статистическа обработка се констатират следните резултати:

1) Скали за автентичност

Дескриптивните статистики на скалите за автентичност *Автентичен живот*, *Приемане на чуждо влияние* и *Самоотчуждение*, както и разликите между трите националности, са представени в таблици 1, 2 и 3.

Таблица 1. Дескриптивни статистики, коефициент на вътрешна консистентност и разлики между националностите по скала *Автентичен живот*

Националност	M	SD	A	F	p
Българска	5,81	1,23			
Руска	5,60	0,82			
Италианска	5,44	0,83	0,70	4,164	0,016
Общо	5,70	1,08			

Данните в таблицата показват, че трите националности се различават статистически значимо в нивата на скала *Автентичен живот*. Лицата от българска националност имат най-високи нива, а тези от италианска националност – най-ниски.

Таблица 2. Дескриптивни статистики, коефициент на вътрешна консистентност и разлики между националностите по скала *Приемане на чуждо влияние*

Националност	M	SD	A	F	p
Българска	2,68	1,25			
Руска	2,68	1,12			
Италианска	2,94	1,23	0,70	1,446	0,236
Общо	2,72	1,22			

Данните в таблицата показват, че трите националности не се различават статистически значимо в степента на приемане на чуждо влияние.

Таблица 3. Дескриптивни статистики, коефициент на вътрешна консистентност и разлики между националностите по скала *Самоотчуждение*

Националност	M	SD	A	F	p
Българска	2,27	1,13			
Руска	2,57	1,42			
Италианска	2,38	0,98	0,70	3,087	0,047
Общо	2,37	1,20			

Данните в таблицата показват, че трите националности се различават статистически значимо в нивата на самоотчуждение. Допълнителният анализ чрез множествени сравнения между групите показва, че лицата от българска националност, които имат

най-ниски нива на самоотчуждение, се различават статистически значимо от лицата от руска националност, които са с най-високи нива ($p=0,013$).

2) Петфакторен въпросник

Дескриптивните статистики на скалите от петфакторния въпросник *Екстраверсия–Интроверсия*, *Привързаност–Изоляция*, *Самоконтрол–Импулсивност*, *Емоционална Стабилност–Емоционална Лабилност* и *Експресивност–Практичност*, както и разликите между трите националности по всяка скала, са представени в таблици 4, 5, 6, 7 и 8.

Таблица 4. Дескриптивни статистики, коефициент на вътрешна консистентност и разлики между националностите по скала *Екстраверсия – Интроверсия*

Националност	M	SD	α	F	p
Българска	48,80	6,32			
Руска	46,11	9,82			
Италианска	49,44	7,94	0,69	7,149	0,001
Общо	48,13	7,77			

Данните в таблицата показват, че трите националности се различават статистически значимо в нивата на диспозицията *Екстраверсия – Интроверсия*. Допълнителният анализ чрез множествени сравнения между групите показва, че лицата от руска националност, които имат най-ниски нива на екстраверсия, се различават статистически значимо от лицата от българска и италианска националност, които са с по-високи и сравними нива (съответно $p=0,001$ и $p=0,003$).

Таблица 5. Дескриптивни статистики, коефициент на вътрешна консистентност и разлики между националностите по скала *Привързаност – Изолация*

Националност	M	SD	α	F	p
Българска	58,01	6,97			
Руска	56,25	6,93			
Италианска	54,33	8,67	0,71	8,606	0,000
Общо	57,00	7,33			

Данните в таблицата показват, че трите националности се различават статистически значимо в нивата на чертата *Привързаност – Изолация*. Допълнителният анализ чрез множествени сравнения между групите показва, че лицата от българска националност, които имат най-високи нива на привързаност, се различават статистически значимо от лицата от руска и италианска националност, които са с по-ниски нива (съответно $p=0,017$ и $p=0,000$).

Таблица 6. Дескриптивни статистики, коефициент на вътрешна консистентност и разлики между националностите по скала *Самоконтрол – Импулсивност*

Националност	M	SD	α	F	p
Българска	59,39	7,69			
Руска	57,50	8,76			
Италианска	54,83	7,22	0,77	10,357	0,000
Общо	58,22	8,09			

Данните в таблицата показват, че трите националности се различават статистически значимо в нивата на чертата *Самоконтрол – Импулсивност*. Лицата от българска националност имат най-високи нива на самоконтрол, докато тези от италианска на-

ционалност са с най-ниски. Допълнителният анализ чрез множествени сравнения между групите показва, че лицата от италианска националност, които имат най-ниски нива на самоконтрол, се различават статистически значимо от лицата от българска и руска националност, които са с по-високи нива (съответно $p=0,000$ и $p=0,020$).

Таблица 7. Дескриптивни статистики, коефициент на вътрешна консистентност и разлики между националностите по скала *Емоционална Стабилност – Емоционална Лабилност*

Националност	M	SD	α	F	p
Българска	47,09	8,74			
Руска	48,28	9,62			
Италианска	47,83	10,03	0,80	0,850	0,428
Общо	47,53	9,18			

Данните в таблицата показват, че трите националности не се различават статистически значимо в нивата на диспозицията *Емоционална стабилност – Емоционална лабилност*. Допълнителният анализ чрез множествени сравнения между групите не идентифицира различия между отделните групи по националност. Този резултат съответства на силните свидетелства в литературата, според които диспозицията *Емоционална стабилност* е вероятно в най-голяма степен генетично детерминирана и следователно не могат да се очакват значителни културни влияния върху нея.

**Таблица 8. Дескриптивни статистики, коефициент на вътрешна
консистентност и разлики между националностите
по скала *Експресивност – Практичност***

Националност	M	SD	α	F	p
Българска	54,62	6,21			
Руска	54,42	7,35			
Италианска	57,89	5,44	0,61	8,313	0,000
Общо	55,02	6,54			

Данните в таблицата показват, че трите националности се различават статистически значимо в нивата на чертата *Експресивност – Практичност*. Допълнителният анализ чрез множествени сравнения между групите показва, че лицата от италианска националност, които имат най-високи нива на експресивност, се различават статистически значимо от лицата от българска и руска националност, които са с по-ниски и сравними помежду си нива (съответно $p=0,000$ и $p=0,000$).

За проверка на хипотезата за влияние на личността върху чувството за автентичност в трите му измерения – автентичен живот, приемане на чуждо влияние и самоотчуждение, са проведени еднофакторни дисперсионни анализи с независими променливи петте личностни черти (табл. 9).

Таблица 9. Влияние на петте черти върху трите скали за автентичност *Автентичен живот, Приемане на външно влияние и Самоотчуждение*

Черти	Автентичност								
	Автентичен живот			Приемане на чуждо влияние			Самоотчуждение		
	М	F	P	М	F	P	М	F	p
Екстраверсия	5,72			2,85			2,60		
– Интроверсия	5,52	3,928	0,020	2,58	2,200	0,112	2,28	6,326	0,002
	5,86			2,69			2,17		
Привързаност –	5,47			2,57			2,36		
Изоляция	5,78	6,615	0,001	2,57	11,139	0,000	2,34	0,182	0,834
	5,89			3,13			2,42		
Самоконтрол –	5,56			2,91			2,64		
Импулсивност	5,69	4,502	0,012	2,57	4,032	0,018	2,40	14,172	0,000
	5,92			2,64			1,93		
Емоционална стабилност	5,84			2,41			2,13		
– Емоционална лабилност	5,67	2,794	0,062	2,41	43,972	0,000	2,23	15,809	0,000
	5,57			3,42			2,80		

Експресивност	5,74			2,58			2,47		
– Практичност	5,41	11,448	0,000	2,49	12,876	0,000	2,05	10,041	0,000
	5,96			3,10			2,60		

Данните в таблицата показват, че лицата с по-изявена както екстраверсия, така и интроверсия, имат по-високи стойности на автентичен живот в сравнение с лицата с нива около нормата, вероятно защото имат установени стабилни поведенчески модели (екстравертирани или интровертирани), които допринасят за чувството, че преживяванията им съответстват на вътрешните тенденции на личността. Не се установява разлика между екстраверти и интроверти в степента на приемане на чуждо влияние. Интровертите преживяват самоотчуждение в най-висока степен, различавайки се статистически значимо от екстравертите.

Лицата с по-висока степен на привързаност в най-голяма степен оценяват живота си като автентичен, но същевременно в най-голяма степен приемат чуждо влияние. Диспозицията Привързаност – Изолация не влияе статистически значимо върху самоотчуждението.

Лицата с по-висок самоконтрол имат по-високо чувство за автентичен живот, а тези с висока степен на импулсивност демонстрират най-високи нива на приемане на чуждо влияние и самоотчуждение.

Най-ниски перцепции за автентичност на живота демонстрират емоционално лабилните лица. Те приемат чуждо влияние в най-висока степен и са най-склонни към самоотчуждение.

Хората с отчетливо изразена експресивност или практичност демонстрират значимо по-високи нива на автентичен живот в сравнение с хората около нормата. Експресивните хора са с най-високи перцепции за приемане на чуждо влияние, вероятно поради своята повишена сензитивност към заплахите за чувството за автентичност. Те имат и най-високо средно ниво на самоотчуждение.

Анализът на получените данни дава възможност да бъдат систематизирани и обобщени следните по-важни изводи:

1. Очевидно е влиянието на личностните диспозиции върху автентичността и нейните три измерения – автентичен живот, приемане на чуждо влияние и самоотчуждение. Един интересен акцент – лица с по-високо изявена екстраверсия или интроверсия имат по-високи стойности за автентичен живот, отколкото лица, които са с нива около нормата. Този резултат вероятно е ефект от установени стабилни поведенчески модели, които помагат за разбирането, че преживяванията на такива хора са в съответствие с техните нагласи и вътрешни убеждения. Не се установи значима разлика в степента на приемане на чуждо влияние между екстраверти и интроверти. По отношение на самоотчуждението, интровертите го преживяват в по-висока степен, различавайки се значимо от екстравертите.

2. Диспозицията Привързаност – Изолация не влияе значимо върху самоотчуждението. В същото време, лица с по-висока привързаност оценяват в по-голяма степен живота си като автентичен, но в същевременно приемат повече чуждо влияние. Лица с по-висок самоконтрол имат по-силно чувство за автентичен живот, докато тези с висока степен на импулсивност демонстрират най-високите нива на приемане на чуждо влияние и самоотчуждение. Най-ниски нива на автентичност на живота демонстрират емоционално лабилните лица. Те приемат сериозно чуждо влияние и са склонни към самоотчуждение.

Хора с изявена практичност или експресивност показват по-високи нива на автентичен живот в сравнение с такива около нормата. Експресивните хора са с повишено внимание към външно влияние, вероятно поради повишена чувствителност към заплахата за усещане за автентичност. Обобщено, перцепциите на лицата за автентичност по критериите автентичен живот, приемане на чуждо влияние и самоотчуждение са значително повлияни от личността.

В заключение, може да се обобщи, че перцепциите на хората за автентичност по дименсиите Автентичен живот, Приемане

не на чуждо влияние и Самоотчуждение са значимо повлияни от личността.

БИБЛИОГРАФИЯ / REFERENCES

Паличев, И. (2021) Мотивация и благоденствие на личността. В. Търново: изд. Абагар, ISBN 978-619-168-296-6 // **Palichev, I.** (2021) Motivatsiya i blagodenstvie na lichnostta. V. Tarnovo: izd. Abagar, ISBN 978-619-168-296-6

2. **Христова, В.** (2022) Кризата на средната училищна възраст. В: Приложна психология и социална практика – сборник доклади от XXI Международна научна конференция. Университетско издателство ВСУ “Черноризец Храбър“, Варна, 2022, с. 199–204. ISSN: 1314-0507// **Hristova, V.** (2022) Krizata na srednata uchilishtna vazrast. V: Prilozhna psihologiya i sotsialna praktika – sbornik dokladi ot XXI Mezhdunarodna nauchna konferentsiya. Universitetsko izdatelstvo VSU “Chernorizets Hrabar“, Varna

3. **Чавдарова, В.** (2018) Кроскултурални аспекти на кариерния избор. В. Търново: Унив. изд.“Св.св. Кирил и Методий“, 309 стр., ISBN 978-619-208-173-7, COBISS.BG-ID 1288212964 // **Chavdarova, V.** (2018) Kroskulturalni aspekti na karierniya izbor. V. Tarnovo: Univ. izd.“Sv.sv.Kiril i Metodiy“, 309 str., ISBN 978-619-208-173-7, COBISS. BG-ID 1288212964

4. **Чавдарова, В.** (2011) Етнонационална идентичност и ценностни нагласи. В.Търново: Унив.изд.“Св.св.Кирил и Методий“, 308стр. ISBN 978-954-524-778-1, COBISS.BG-ID 1238003684 // **Chavdarova, V.** (2011) Etnonatsionalna identichnost i tsennostni naglasi. V.Tarnovo: Univ. izd.“Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 308str. ISBN 978-954-524-778-1, COBISS. BG-ID 1238003684